



© Uluslararası **İnsan Bilimleri** Dergisi

ISSN: 1303-5134

[www.insanbilimleri.com](http://www.insanbilimleri.com)

Cilt: 4 Sayı: 1 Yıl: 2007

Yayın Tarihi: 10/01/2007

---

## DİL DEĞİŞİMİNİN DİLSEL VE TOPLUMSAL NEDENLERİ

Yrd.Doç.Dr. **Recep Akay**,  
Sakarya Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi  
Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü  
[akay@sakarya.edu.tr](mailto:akay@sakarya.edu.tr)

### Özet

Dil yaşayan bir varlık olarak değişmeye muhtaçtır. Kültürel, ekonomik ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak değişmektedir. Bunların yanında, bir dilde esas değişmeye neden dilin iç ve dış dinamikleridir. Bir dili konuşan topluluk gereksinim duydukça dilde değişir. Sadece ölü diller değişmez. Teknolojik transfer yaptığımız sürece ve transferini yaptığımız ürünleri adlandıramazsanız, ürünün orjinal ismini kullanmak zorunda kalırsınız. Dilde değişmeyi engelleyen sistemler, şimdiye kadar bulunamamıştır. Dillinizi, diğer dillerden üstün bir konuma getirmek istiyorsanız, teknoloji ve kültürel değerler üretmek zorundasınız, ancak bu şekilde diğer dilleri etkileyebilirsiniz. Bir dilde değişim sözcük transferi ile başlar, ses yapınızı yapınızı etkiler ve daha sonra, dilin bütün unsurlarını kapsar.

Anahtar Kelimeler : Değişim-Gösterge-Dil-Sesbilimi-Belirti-Eşsürem

# The social and language reasons of the changes in language

by  
Recep Akay

## Abstract

As a living structure, language is bound to change. language is also likely to change as with the changes of, cultural, economical and technological development. The main reasons for changes in a language are; cultural and together with technological developmen, the languages inner and auter dynamisms. As long as language feels the need to change, it is bound to change.

Only dead language cannot change. Especially when it is needed to make technological transfer one will also need to import words from other languages that is, if you find it difficult to find the same expression of the words in your own language.

Both the dictionery meaning and the grammer part of the language will change. The communication age that we are living in requires this. There isn't a mechanism yet that can prevent this from happening. Only if you make cultural and technological transfer can you keep your own language valuable agains other languages.

Communication change starts with the word and continues on with the change of the phonetic and in time will effect the whole language.

Key Words: Change-Sing-Synchrony-Lingua-Phonetic-Index

## Dil değişiminin nedenleri

### Giriş

Dil üzerine çalışmanın kaçınılmaz ilgi alanlarından birisi dilin değişkenliği üzerinedir. Dilin yozlaştığı, yabancı dillerin etkisi altında olduğu ve yanlış kullanıldığıyla ilgili görüşler sık sık dile getirilir. Dilbilimciler bu tür haberleri genellikle ciddiye almaz ve üzerinde tartışmaya değer bulmazlar. Dilde oluşan değişimlerin, dilin doğal yapısından ve özelliğinden kaynaklandığını bildiklerinden dolayı, bu tür görüşleri kamuoyunda tartışmazlar. Bu makalede, dildeki değişimlerin nedeni ve biçimi üzerinde duracağız. Çünkü dil ister artsürem, ister eşsürem açısından incelensin, daha başlangıçta bu konuyla karşılaşılır. Bir dil hakkında açıklama yapmak, zorunlu olarak, o dilin niteliklerini ve geçirdiği evreleri göz önünde tutmak gerekir. Aslında dilin gerçeği olarak bahsedilen şey, zor da olsa ayırt edilebilen dilin yeni ve eski biçiminden başka bir şey değildir.

Dilbilimci, ya biçimlerin tanımını referans alarak yola çıkar veya bunlardan birini reddedip diğerini esas olarak açıklanmasında kullanabilir. Gerçekte her biçim dil değişiminin doğal sonucudur. Dünyanın en eski araştırma alanlarından biri olan bu disiplin, bu konuyla ilgilenmek zorundadır ve sonuçta değişimlerin nedenlerinin çerçevesini oluşturmak, dilin yapısını açıklamanın bir yoludur. Dilbilimi çalışmaları, ister dil kurallarını açıklamak, ister dil planlaması yapmak veya ister dil özleştirilmesi için yapılsın, sürekli dildeki değişimlerle karşı karşıya gelmek kaçınılmazdır. Çünkü dildeki değişimi önlemek için yapılacak hiç bir girişim, değişimi engelleyemez. Hatta dil özleştirme çalışmaları yapanlar bu değişimleri çirkin veya yanlış olarak adlandırsa dahi meydana gelir. Özellikle, toplum içinde çok tartışılan sözcüklerin kullanımında bazı öğretmenlerin öğrencilerine sürekli kendilerinin kabul ettiği doğru sözcükleri kullandırma arzularında bunu görmekteyiz. Kısaca yaşayan her dil tartışmaya ve değişime doğal olarak açıktır ve sadece ölü diller değişmez.

Dilin, sözlüksel olmayan kısımlarının kolay kolay değişmeyeceği hakkındaki görüşün dilin realitesiyle yakından ve uzaktan ilgisi yoktur. Dil her zaman ihtiyaç duyulduğu sürece değişim gösterebilir. Bu yüzden, dile sadece eşsüremlilik açısından bakmamak gerekir. Diğer yandan bilindiği gibi dildeki değişimler yalnızca günümüze özgü bir süreç olmadığı gibi, bir dizi faktörün rol oynadığı bilimsel açıdan önemli bir fenomendir. Bu yüzden bilim açısından açıklaması zor olan karmaşık ve bütünsel bir sonuç ortaya çıkmaktadır.

Bugün dil değişimlerinin nedenleri hakkında gerçek anlamda ortak bir görüş yoktur. Gerçi bugün hem dilin iç yapısı hem de dil dışı sosyal faktörlerin burada önemli rol oynadığını bir çok dilbilimci iddia etse de, bu iki faktörden hangisinin önemli veya ağırlıklı olduğu hala tartışılmaktadır.

Dil değişimlerinin nedeni olarak sosyal faktörlerin önemli olduğunu iddia edenler, özellikle dilin taşıdığı toplumsal karaktere işaret ederek, toplumsal alandaki değişikliklerin dile de aynen yansıdığını belirtirler (Bailey 1973.S.45). Bu konuyla ilgili başka bir görüş ise, dildeki değişimleri, toplumdaki değişimlerle ilintilendirmeyi, dilbiliminin sınırlarını aşmak olarak algılamaktadır. Buna rağmen değişimin toplumsal niteliğine vurgu yapanlar vardır (Vennemann, 1982, S. 79). Her iki görüş de dil değişimlerini açıklamak için yetersiz kalmaktadır. İlki dilin kendine özgü yapısını, yani eklemleme ve kavrama yeteneğiyle düşüncenin meydana getirdiği göstergeyi dikkate alır. İkincisi ise dilin iletişimsel özelliğini ve her bireyin kendine özgü somut ifade tarzını önemser. Gerçekte her iki unsur da dilin oluşumunda ve değişiminde önemli rol oynar. Ancak bu şekilde dil değişimlerinin nedenleri hakkında bir teori geliştirebiliriz. Dildeki değişimler konusunda öne sürülen görüşlerde, dilin kendine özgü bir sistemi olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Değişim dil sistemi içinde

**Recep Akay:** *Dil değişiminin dilsel ve toplumsal nedenleri*

gerçekleşir. Değişim az çok karşılıklı kurallar bütününden oluşan, anlam ve ses yapılarının özelliklerini dikkate alan bir süreçtir. Elbette bu süreç çeşitli sonuçlar ve farklı etkiler doğurabilir. Hatta değişim ses ve dizgi yapısından başlayarak, dilin her cümlesini etkileyip, metinlerin değişimlerine kadar genişler ve bu etkileri çoğu kez hissedilmez.

Dildeki değişimleri üç ana grupta toplayabiliriz:

1. Dil bilgisi özelliği; yani ses bilimsel, biçim bilimsel ve söz dizimsel değişim. Buradaki değişim tamamen dilin kendi sisteminden kaynaklanmaktadır.
2. Anlamsal ve sözlüksel değişim; Toplumun değişim isteği doğrudan veya dolaylı bir şekilde burada görülür.
3. Dil ve lehçe karışımı.

Dil değişimlerinin üç biçimde dile etki etmesi, her dil değişiminin iki yönlü olduğunu gösterir: Dilsel ve sosyal yönünü. Bu iki tür değişimde önemli olan dil sisteminde hangi şartlar altında, hangi değişimler meydana geldiği ve hangi şartlar altındaki değişimleri toplumların kabul ettiğidir.

Dilbilgisi ve sosyal yönlü değişimler gözlemlendiğinde, farklı rollerin etki ettiği olduğu ortaya çıkmaktadır ve her ikisi de aynı anda geçerlidir. Diğer yandan doğal değişim, örneğin nazalın asimile olması, yeni bir eklemliliği ortaya çıkarır, ancak bunun gerçekleşmesi için sosyal şartların olgunlaşması gerekir.

Toplum bilinçli olarak, özellikle bir nesnenin adlandırılmasında değişimden yana tavır koyar ve onu benimser. Örneğin; son yıllarda bilgisayar teknolojisi ile giren e-mail, lap top v.b. birçok kavramın kullanımı bu şekilde yaygınlaşmıştır.

Teorik olarak en ilginç değişim ise; doğal dil bilgisi değişimidir. Örneğin biçim biriminde olan değişimin her başlangıç noktası, o dildeki sistemi oluşturan biçim bilim kuralları ve birimleridir. Önceden belirlenen bu özellik değişimi mümkün kılar ve değişim evrensel sınırlar içerisinde olur. Yani, biçim birim sistemi dil sisteminin bir bölümünü oluşturarak, dil bilgisi özelliğini değişim kuralları şekline dönüştürür. Kısaca bu değişim, dil bilimsel bir kural haline gelir. Şayet, bu sistem belirli bir tarihi değişim sürecinden geçerek sosyal şartların gerekli kıldığı uyumu sağlayabilirse kalıcı olur.

Diğer önemli doğal dil bilgisi değişimlerinin bir yönü de ‘ öncelik özelliği; açıkçası biçim birimsel öncelik özellikleridir. Ayrıca bunlar doğal ve belirli özellikler olarak da adlandırılır. Bunların en büyük özelliği, evrensel özellik taşımaları ve aynı zamanda dilbilgisi dışı özellikler olarak da adlandırılmalarıdır. Halbuki ses bilimsel ve eklemleme öğeleri biyolojik özellikler taşımalarına karşın, biçim birimsel öğeler göstergebilim özelliği taşır. Yani, anlam ve biçim birimindeki ilişkisini gösterge bileşimi üzerine kurar. Bu arada bir yanda dilsel göstergenin şartları insan beyninde oluşurken, diğer yandan iletişimsel ve edimsel bileşenin şartları oluşur; bu demektir ki biyolojik ve sosyal faktörlerin bileşimi bu sistemi mümkün kılar. Bütün bunları şu şekilde formüle edebiliriz:

Biçim birimsel öğeler (aynı şartlar altında) daha etkili / belirtili olduğu sürece oluşum özelliği derecesi yüksek ön oluşumlar, biçim birimleri meydana getirir.

Dilbiliminde „belirtili“ kavramı: “Artık bir ayırıcı özellik yada belirti içeren, Örneğin Türkçe’de /d/ sesbirimi titreşimlik belirtisi içerdiğinden /t/ye oranla belirtilidir” (Vardar, 1998. S.40).

Diğer yandan belirti kavramını şu şekilde tanımlanmıştır:

“Gösterge kavramında (Ch.S. Peirce 1984), bir durumun, bir olgunun varlığını doğal olarak içeren ya da ortaya koyan olgu. Belirti, var olduğunu gösterdiği dış gerçeklikle bir bitişiklik, neden-sonuç, vb. ilişkisi kurar. Eksik ögeli bir karşıtlık ilişkisi kuran birimlerin karşıtlığını sağlayan ayırıcı özellik. Örneğin Türkçe’de /b/ ile /p/ ses birimleri /b/de titreşimlilik belirtisinin bulunmasıyla birbirinden ayrılır. Belirti kavramı önce sesbilim alanında ortaya çıkmış, giderek dilbilimin başka alanlarında da kullanılmaya başlanmıştır”(Vardar, 1998. S.40).

Kısaca, ön oluşumlar kural olarak dil bilgisi özelliği taşıyıcı ve kesin özellikler göstermez. Örnek olarak bir biçim birim şekli (aynı şartlar altında) daha az belirtili yapıda ise anlamca güçlenerek biçim birimi sembolize eder. Önemli olan bir öncelik özelliği, sürekli belirli özellikleri olan biçim birimleri dikkate alır. Biçim birimin özelliklerinden dolayı; ilk önce dil değişimlerinde belirtinin meydana getirdiği prensipler önemlidir. Böylece öncelik özelliğini; eşsüremlilik açısından değerlendirirsek, dilbilim açısından farklı düzensiz biçim birimi oluşumlarına Greenberg’in (1978) anladığı şekilde bakmamız gerekir. Burada biçim birim sistemlerinin birçok belirtili özelliğine dikkat çekmek isteriz ve bu sistemler belirtili olmadan düşünülemez. Aynı zamanda sesbilimsel değişimler yeni biçim birim “belirtileri” ortaya çıkarır.

Tek oluşan biçim birim her zaman belirtili değerlendirmelerinde, sesbirimde olduğu gibi, belirti taslağını oluşturur. (Chomsky,1968) Bunlar ses bilimsel açıdan incelendiğinde belirtili veya belirtisiz özellikler taşıyıcı.

Diğer yandan, öncelik özelliği her zaman kesin belirtili değerlendirmesini vermez, bilakis her şeyden önce çeşitli biçim birim özellikleri gösterir. Örneğin, anlamsal biçim birim saydamlığı, sistemin yapısı sistemin ölçülmesi gibi örnekler, dil değişimlerinde açıkça meydana çıkar. Biçim birimdeki öncelik özelliğinin hiyerarşik bir düzeni olduğunu düşünebiliriz. Herhangi bir anlaşmazlık noktasında belirti hiyerarşik yapıdan dolayı dil değişimlerinde öncelik prensibinden daha önemli rol oynar ve yönü belirler. Bu tür hiyerarşik yapı bütün sorunları çözmez de, varlığının bilinmesi ve dil değişimlerinde oynadığı rol açısından şüphesiz önemlidir. Örnekler açıkça bize sistemin ölçülebilir olduğunu göstermektedir.

Dil yapı sisteminin açıklanmasında biçim birimde parametreler geçerlidir. Genel olarak şunu söyleyebiliriz, biçim birim, hiyerarşik yapıdan kaynaklanan oluşum sonucunda, tek oluşan biçim, birimler sistemde etkili olur. Etkili olan belirtili sistemin sonucunda potansiyel biçim birimlerin değişimini hazırlar. Daha dikkatli incelendiğinde bunun sistemden kaynaklandığı görülür. Dildeki özel değişim sistemlerinin doğal dilbilgisi değişimlerinden kaynaklandığını söyleyebiliriz. Bunu şu şekilde formüle edebiliriz: Dil bilgisi alanında olan değişimler belirtililerden fazla etkilenmezler. Dil bilgisi değişimlerini, ses, biçim birim ve dizim (yapı) değişimleri olarak görmeliyiz.

Normal değişimler belirtililerin ortadan kalkmasıyla oluşur ve aynı zamanda yeni belirtiler meydana gelir. Dil bilgisinde değişimlerin en önemli özelliği, doğal dilbilgisi değişim prensiplerinden meydana gelmesidir. Bu özellik, öncelik prensipleri özelliği taşıyıcı ve evrenseldir. Bu biçim birimde olan değişimler belirti değerlendirmesinin temelinde oluşur. Aynı zamanda belirti derecelendirmesi gelecekte olacak değişimlerin habercisidir.

Şimdiye kadar incelediğimiz sebepleri göz önüne aldığımızda, bütün değişimler dil bilgiseldir. Kısıtlanan ise sadece değişimler değil, değişim eğilimleridir. Biçim birim sisteminde bulunan değişim eğilimlerinin dilbilimcilerin yapmış oldukları, bir eylem olmadığı konusunda yeteri kadar kanıt vardır.

**Recep Akay:** *Dil değişiminin dilsel ve toplumsal nedenleri*

Ancak değişime etkileri yadsınamaz. Dildeki değişimlerinin en çok gözlemlendiği alan çocukların dilidir. Değişimlerin en belirgin zamanı ise, çocukların dili edinme evresinde meydana çıkar. Sözlük bilgisine ve çekimlerin kurallarına dikkat etmeyen çocuklar dilbilgisi kurallarını genelleştirirler. Yani, çocuklar daha az yeni belirtiler kullanırlar; bu da yetişkinlerin dil kurallarına uymamaktadır. Örneğin Almanca'da bulunan düzenli ve düzensiz fiilleri karıştırmaları; fiillerin zayıf biçimlerini, bütün fiillere uygulamaları.

Gerçekten çocukların bu tür dilsel değişim eğilimleri dildeki biçim birim sisteminin değişimine yol açarsa bunun kabul edilmesi ancak o dili konuşan toplumun, bu değişime pozitif yaklaşımıyla mümkün olur. Normal değişimler bile otomatik olarak kabul görmez. Bu yüzden dilbilimciler dil değişim unsurunun nedenlerini bulmak istiyorlarsa toplumun dile karşı bakış açılarını dikkate almak zorundadırlar. Aşağıdaki örneklerde bunun nasıl olduğunu açıklamaya çalışacağız.

Dilsel davranış, bir sosyal davranıştır ve belirli kurallara göre düzenlenmiştir. Söz konusu geçerli olan kuralların yenilenmesinin kabulü, insanların kurallara uyma ilgisiyle ilişkilidir. Dilde de bu böyledir. Dilde oluşan yenilikleri kabul etmek de dildeki kurallara uyma bilinciyle mümkün olur. Toplum, bu konuda bazen yenilikçi, bazen de tutucu olabilir. Dil bilincinin oluşmasında iki faktör önemli yer tutar.

İlki dil normlarına uygun bilincin, sosyal normlara uygun bilincin bir bölümü olması ve etkilemesi. Bu ilerici bir dil normu bilinci gerektirir.

İkincisi, sosyal normlara uyma bilinci aynı dili konuşan toplumdaki sosyal ilişkilere bağlıdır. Sosyal ilişkiler, dilbilgisel ve dil değişimlerinin kabul edilip edilmemesinde etkili olur. Örneğin, özellikle sözcüklerin kabulü, toplumun büyük karışıklıklar yaşadığı dönemlerde, sakin dönemlerinden daha kolay olur. Bu değişimlerle ilgili toplumdan daha çok eleştiri gelebilir. Buna en iyi örnek, Fransız dilindedir. Fransız ihtilali sırasında Fransız dilinde çok fazla değişiklikler olmuştur. Diğer yandan yüz yıllardır yaşamlarında büyük değişiklik olmayan toplumların dilinde çok az değişiklik olmuştur. Bir başka etken ise, aynı dili konuşan toplumdaki dil bilinci ve toplumdaki sosyolingüistik ilişkilere bağlıdır.

Dil değişimi, dilin özelliklerine bağlıdır ve birçok değişimi etkiler. Konuşmacı, konuştuğu dilin birçok değişik türlerini tanır veya kullanımına alıştırsa, yani dilin değişim biçimlerini tanırsa, dilin değişkenliğini daha anlayışla karşılar ve ortaya çıkan sonuçları daha rahat kabul eder.

Örneğin, Türkçe'nin değişim özelliklerine inanan Türk toplumu 1920'den sonra olan değişiklikleri daha rahat kabul etmiştir. Kısaca, sosyal norm bilinci ve sosyolingüistik ilişki, dil bilincinin oluşmasında etkilidir. Bunun oluşmasında diğer iki faktör önemli rol oynar; bu faktörlerin oluşmasında ilerici veya tutucu dil norm bilinci yeniliklerin kabul edilip edilmemesini etkiler. Bu da ancak biçim birimde oluşan değişiklikleri belirli bir süre sınırlayabilir. İlki, bu tür değişimlerin iletişimin ihtiyacından kaynaklanması ve toplumda iletişimi bozmadan oluşmasının önemidir.

İkincisi ise, biçim birimin belirtisinin ses birimini etkilemesi ve ortaya çıkan değişimin sistem içerisinde zorlanmadan öğrenilmesinin önemidir. Ancak, biçim birimin belirli bir süre zarfında gerekli değişimleri etkilemesi bazen zor olabilir.

Bu zorlukların belirlenmesi için dil bilgisini temel alan geniş çaplı iletişim ve psikodilbilimsel araştırmaları yapmak gereklidir. Ayrıca, son bahsettiğim faktörlerin sistemdeki belirtinin dilbilgisel özellik olduğunu unutmamak gerekir. Ancak bu şekilde dilbilgisinin değişim özelliklerinin kabul edilmesi kolay olur. Aynı veya buna benzer dilbilgisel değişimlerin oluşmasının nedeni bunu kabul etme faktörleridir. Bu da dilbilgisi alanlarını farklı bir şekilde etkiler. En iyi örnek olarak ses bilimini verebiliriz, bu arada oluşan değişimler tabii ki biçim birimi de etkiler.

**Recep Akay:** *Dil değişiminin dilsel ve toplumsal nedenleri*

---

Büyük dil toplumlarında dilin sosyal yaşama güçlü etkilerle bağlı olması ses birimde oluşan değişiklikleri kabul edeceği anlamına gelmez. Aynı zamanda, dil birlikteliğinin sağlanması nedeniyle standart dil bu değişiklikleri çoğu kez kabul etmez.

Diğer taraftan toplumun dildeki bu tür değişiklikleri kabul etmediği kanısına varılmaması gerekir. Sadece dildeki değişmeyi yavaşlatır. Bu şekilde bir yavaşlama sadece büyük toplumlar tarafından konuşulan diller için değil, aynı zamanda homojen diller için de geçerlidir.

Ses birimde meydana gelen değişiklikler dildeki birlikteliği bozmadığı gibi, toplum içinde iletişim zorluğu da yaratmaz. Değişiklik sorunsuzca gerçekleşir. Bu da biçim birimde güçlü bir biçimde çoğalmasına neden olur. Yani, karışık bir biçim birim ortaya çıkar.

Bu yüzden, özellikle kuzey Avrupa dillerinde dil normlarına uyma nedeniyle ses birimde çok az değişiklik olmuştur.

Sonuç olarak ortaya çıkan, biçim birimin belirtileri, daha çok çekim eklerinde oluşmuştur ve aynı zamanda tutucu bir şekilde dilsel normlara bağlılık da diğer etmenlerden bir tanesi olmuştur. Bunun negatif yönü ise, özellikle dilin öğrenilmesini zorlaştırmasıdır.

Diğer yandan, Türk diline baktığımızda ses bilgisel değişiklikler biçim birimi etkileyerek dilin gelişmesini sağlamışlardır. Bu örnekler farklı sosyolinguistik ilişkilerin toplumun iletişim ihtiyacını etkilediğini ve değişimleri kabul etmede önemli faktörlerden biri olduğunu gösterir.

Yukarıda bahsedilen bütün faktörler bir toplumun dilbilgisi yapısının değişmesinde doğal etkilerdir ve toplum tarafından kabullenmesi kolaydır. Fakat diğer yandan belirli zamanlarda, belirli şartlar altında biçim birimde oluşan değişikliklerin hemen kabul edildiği anlamı da çıkarılmamalıdır. Sosyal faktörlere bağlı olarak ve biçim birimin belirti sisteminden dolayı değişimlerin nerede olacağı konusunda bazı şeyleri ön görebiliriz. Şayet geniş kapsamlı dilsel bir değişim süreci başlamışsa, dilin gelecekteki oluşumu konusunda fikir verebiliriz. Sonuçta, değişimin dilbilgisel ve sosyal faktörler sonucu doğal olduğu kanısına varabiliriz. Bu değişim şematik olarak şu şekilde açıklanabilir:







## KAYNAKÇA

- Aksan, D. (1986), Türkiye Türkçesi Gelişmeli Sesbilimi. Ankara T.D.K.Yayımları
- Bailey, C.-J.N (1973). *Variation and Linguistic Theory*. Arlington.
- Braunmüller, H.(1984), *Morphelogoische Undurchsichtigkeit*.  
*Germanische Linguistik* 22. S. 48.68.
- Chomsky, N. /Halle. M. (1968), *The Sound Pattern of English* New York/ London.
- Gencan, T.N.(1979),*Dilbilgisi*.Ankara T.D.K. Yayınları
- Greenberg,J.H.C.(1978), *Universals of Human language*. Stanford University Press
- İmer,K.(1976), *Türk Dil Devrimi*. Ankara T.D.K. Yayınları
- Mayertaler, W. (1981), *Morphologische Natürlichkeit* Wiesbaden
- Paul. H. (1909) *Prinzipien der Sprachgeschichte*. Halle.
- Pierce, Ch.S.(1984) *Semiotics of Culture and Language* . London
- Porzig,W.; *Das Wunder der Sprache*. München 1950
- Vardar, B.(1998) *Dilbilimleri Terimleri Sözlüğü*. İstanbul.
- Vennemann, T.(1982) *Sprache und Grammatik*. Darmstadt 1982